

HANDREIKING

Wat is een kindcentrum?

Wat is een kindcentrum?

Waarom deze handreiking?

PACT voor Kindcentra heeft al in 2019 beschreven wat onder 'kindcentrum' zou moeten worden verstaan¹. De VNK onderschrijft deze formulering van harte en heeft deze, op basis van alle ontwikkelingen, in 2025 geactualiseerd. Het grote verschil met 2019 is dat enerzijds de tijd mooie nieuwe ontwikkelingen heeft voortgebracht en anderzijds belangrijke landelijke organisaties deze omschrijving van de VNK ondersteunen².

De VNK kijkt inhoudelijk naar kindcentra vanuit de eigen missie en visie³ [zie ook A. Het woord 'kindcentrum']. Deze handreiking geeft vanuit dat perspectief nadere duiding.

De opkomst van kindcentra is niet te stuiten, soms om pragmatische redenen, maar veelal omdat er meer kan worden betekend voor de ontwikkeling van jonge kinderen. Kindcentra zijn er dan ook in verschillende vormen en inhouden. Daaruit is de behoefte ontstaan te weten wat dan precies een 'kindcentrum' is.

Een 'kindcentrum' wordt over het algemeen gezien als een locatie waarin in ieder geval kinderopvang en basisonderwijs⁴ zijn gehuisvest. We hebben het dan nog niet over samenwerken, geïntegreerd zijn of de aanwezigheid van ondersteuning en/of bijvoorbeeld welzijn.

Dit document is een handreiking in de context van de VNK-publicatie 'Wat is een kindcentrum?'.

De VNK-publicatie

De opbouw van de publicatie is gelijk aan die van PACT voor Kindcentra uit 2019 vanwege de herkenbaarheid en om dicht bij de oorspronkelijke omschrijving te blijven. Deze is namelijk tot stand gekomen op grond van een wetenschappelijk onderzoek van het Kohnstamm-instituut⁵. Maar eerst duiden we enkele begrippen uit de ervaringen van de VNK.

- A. Het woord 'kindcentrum'
- B. Historische context
- C. Kindcentrum (kc) of integraal kindcentrum (ikc)
- D. Intraprofessioneel of interprofessioneel
- E. Locatie of organisatie
- F. Fases van samenwerking.

¹ https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2023/05/2019-PACT-Wat_is_een_kindcentrum.pdf

² Branchevereniging Kinderopvang (BK), Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang (BMK), PO-Raad, Belangenvereniging voor ouders in de kinderopvang (BOinK), Vereniging van Toezichthouders in onderwijs en kinderopvang (VTOI-NVTK) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

³ <https://netwerkkindcentra.nl/missie-visie/>

⁴ Voor basisonderwijs moet 'primair onderwijs' gelezen worden. Immers een kindcentrum kan ook bestaan uit kinderopvang en speciaal onderwijs.

⁵ <https://kohnstammstituut.nl/rapport/integrale-kindcentra-over-wat-hen-kenmerkt/>

A. Het woord 'kindcentrum'

Het woord 'kindcentrum' is een relatief nieuw begrip in de Nederlandse taal. Het is ontstaan in de context van veranderende visies op opvoeding, opvang van jonge kinderen en onderwijs.

Kinderdagopvang (kdv), buitenschoolse opvang (bso), basisonderwijs e.d. zijn gangbare en ingeburgerde termen. Sinds het ontstaan van brede scholen werd ook steeds meer gebruikgemaakt van het woord 'kindcentrum'. In de loop van de jaren ontstonden ook nieuwe woorden zoals speel-leer-centrum, vensterschool, sterrenschool, familieschool e.d. Dat betekent dat 'kindcentrum' of elk ander woord niets meer is dan een middel en geen doel. De centrale gedachte is in ieder geval dat het een locatie is waar kinderen naartoe komen en ontwikkeling doormaken. Dit is meer dan de reguliere basisschool alleen. Met andere woorden: het gaat om wat er inhoudelijk gebeurt. De term is dan niet meer dan een benaming om de inhoud als geheel te hanteren. De VNK gebruikt daarom 'kindcentrum' (ook uit historisch oogpunt) als herkenbare en algemeen aanvaarde term.

Een 'kindcentrum' wordt over het algemeen gezien als een fysieke voorziening waar opvang, onderwijs, ondersteuning en soms ook welzijnsdiensten voor kinderen van 0 tot 13 jaar worden samengebracht onder één dak. Het idee achter het kindcentrum is dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen in een doorlopende ontwikkellijn, zonder de traditionele scheidingen.

Het woord zelf is een samenstelling van 'kind' (verwijzend naar de doelgroep) en 'centrum' (een plaats waar verschillende functies samenkomen).

B. Historische context

De term 'kindcentrum' begon pas in zwing te komen in het Nederlandse beleid en het pedagogische gesprek vanaf de jaren 2000, toen er steeds meer aandacht kwam voor kindvoorzieningen. Voorheen sprak men vooral over kinderopvang, basisschool, buitenschoolse opvang (bso) of peuterspeelzaal. Het kindcentrum is een concept dat deze functies combineert of zelfs integreert en daarmee ook een nieuwe term nodig had.

C. Kindcentrum (kc) of integraal kindcentrum (ikc)

Vaak wordt gesproken over een ikc (een integraal kindcentrum), maar wat wil dat eigenlijk zeggen? Is het niet beter om van een kindcentrum te spreken?

Om die vraag te kunnen beantwoorden is het van belang naar de betekenis van beide woorden te kijken. Integraal verwijst naar iets dat is samengesteld uit delen die samen een geheel vormen. Ook geïntegreerd verwijst naar een geheel, maar gaat een stap verder door waarde toe te voegen aan dat geheel. Dat komt omdat de delen zijn samengevloeid: ze zijn in elkaar opgegaan waardoor ze niet meer afzonderlijk kunnen worden onderscheiden. Daarnaast geeft de 'i' van integraal ook verwarring. Zo wordt gesproken over 'integraal', 'inclusief' of 'individueel'.

Wat is een kindcentrum?

Wat betekent dit voor een kindcentrum? Een nieuwe ontwikkelomgeving voor kinderen van 0 tot 13 jaar is geen optelsom van disciplines (integraal), maar een integratie daarvan. Deze integratie voegt een nieuwe waarde toe aan het geheel. Kinderopvang en onderwijs zijn, in principe, niet meer afzonderlijk herkenbaar en lopen door elkaar heen, gaan in elkaar over en vullen elkaar aan: ze zijn geïntegreerd.

Voor de duidelijkheid en eenvoud zijn we als VNK voorstander van het gebruik van uitsluitend het woord 'kindcentrum' zonder de toevoeging van integraal of geïntegreerd. Dus kc en geen ikc. Binnen het kindcentrum zelf komt dan de ontwikkeling tot stand.

Een kindcentrum of kc kan dus:

- integraal zijn: er is sprake van een (verregaande) samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs of
- geïntegreerd zijn: er is sprake van een juridische verbondenheid waarbij kinderopvang en onderwijs zijn versmolten.

D. Intraprofessioneel of interprofessioneel

Ook de samenwerking binnen een kc kent verschillende gradaties. In een kindcentrum moet op zijn minst een team zijn van samenwerkende professionals oftewel een intraprofessioneel team. Bij een intraprofessioneel team wordt de samenwerking vooral vanuit de eigen discipline benaderd en samengevoegd. Wanneer de samenwerking intensificeert of zelfs wordt geïntegreerd kan deze groeien naar interprofessionele samenwerking. Bij interprofessionele samenwerking wordt vanuit de eigen deskundigheid het probleem benaderd om tot een oplossing te komen in samenwerking, communicatie en met begrip van andere vakgebieden. Deze zogenoemde T-shaped professionals kunnen zowel diep inhoudelijk bijdragen als effectief afstemmen met anderen.

E. Locatie of organisatie

We kunnen een kindcentrum bekijken op locatieniveau of organisatieniveau.

In een locatie kun je samenwerken of geïntegreerd zijn. Bij samenwerking is dan sprake van in ieder geval twee organisaties, namelijk kinderopvang en onderwijs. De professionals zijn aangesteld bij de ene of de andere organisatie.

Bij integratie is sprake van kinderopvang en onderwijs die in één organisatie zijn samengebracht. De professionals zijn aangesteld bij één werkgever.

Vanuit de organisatie gezien maakt het kindcentrum deel uit van een locatie waarin aangestelde professionals samenwerken met professionals van een andere organisatie. Er is sprake van een samenwerkingsovereenkomst. Het kan ook zo zijn dat het kindcentrum onderdeel uitmaakt van één organisatie. In dat geval zijn alle professionals die werkzaam zijn in het kindcentrum aangesteld bij die ene organisatie.

Wat is een kindcentrum?

F. Fases van samenwerking

De samenwerking tussen organisaties van kindervang en onderwijs neemt gestaag toe. Hoewel er ongetwijfeld ook andere redenen zijn te bedenken dan het exclusieve belang voor kindontwikkeling heeft deze veruit de overhand. Er is een algemeen en groeiend besef dat de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen meer baat hebben bij samenwerking dan bij het huidige en gescheiden systeem. Het vinden van samenwerking kent vele varianten. Vaak zijn deze ingegeven door de huidige wet- en regelgeving en ook door opvattingen en visies van de betreffende organisaties. Inmiddels is een drietal modellen in omloop die de fases in samenwerking in beeld brengen:

1. het ontwikkelinstrument ikc (Sardes, 2017)⁶, dat onderscheid maakt tussen de fases back to back, face to face, hand in hand, cheek to cheek en integraal
2. het IPS-analysemodel (Verheijen, Ros & Vermeulen, 2020)⁷, dat onderscheid maakt tussen de fases segregatie (apart), coöperatie (vrijblijvend), coöperatie (afgestemd), collaboratie (collectieve doelen) en integratie (aantoonbaar gerealiseerd)
3. kindcentrumscan (HvA c.s., 2025)⁸, dat onderscheid maakt in de fases tussen apart, afgestemd en geïntegreerd.

Wat is een kindcentrum? – VNK-publicatie 2025

De VNK-publicatie⁹ geeft een streefbeeld van een kindcentrum dat nu al kan worden gerealiseerd ondanks alle regelgeving en wetten die in de weg staan. Als VNK hebben we vanuit ervaringen van leden een *DOE-agenda*¹⁰ opgesteld die leidend is in het reguliere bestuurlijke overleg met BMK, PO-Raad en VTOI-NVTK. De realisatie van kindcentra komt tot stand met partners kinderopvang en onderwijs die qua visie, intrinsieke motivatie en doorzettingsvermogen een optimale en rijke ontwikkelomgeving voor kinderen van 0 tot 13 jaar voor ogen staat¹¹. Daarom is een algemene beschrijving van een 'kindcentrum' voor de algemene herkenbaarheid in taal en vorm een vereiste:

Een kindcentrum 0 tot 13 jaar is een inclusieve, pedagogische, educatieve voorziening die kinderen optimaal voorbereidt op de toekomst. Een toekomst waarin duurzaamheid, het bevorderen van kansen voor alle kinderen en het optimaal gebruiken van talenten van groot belang is. Het kindcentrum staat als gemeenschap midden in de samenleving. Het staat open voor alle kinderen en ouders en het sluit aan bij leefpatronen van gezinnen. Het kindcentrum werkt nauw samen met voorzieningen in de wijk of het dorp. Kindcentra van, in ieder geval, kinderopvang en onderwijs werken vanuit visie en samenwerking toe naar het kindcentrum dat inclusief, geïntegreerd en interprofessioneel is.

⁶ Sardes 2017 - [Ontwikkelinstrument ikc](#)

⁷ Verheijen, Ros & Vermeulen 2020 - [IPS analysemodel, Verheijen c.s.](#)

⁸ HvA 2025 - [Digitaal-IKC-scan-pedagogiek-2025.pdf](#)

⁹ [Wat is een kindcentrum!](#)

¹⁰ <https://netwerkkindcentra.nl/doe-agenda/>

¹¹ VNK 2025 - <https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2025/07/2025-VNK-positionpaper.pdf>

Wat is een kindcentrum?

Het streefbeeld is het resultaat van de groei tussen samenwerkende partners kinderopvang en onderwijs. Die groei kan alleen ontstaan als er over en weer sprake is van gelijkwaardigheid en wederkerigheid en van kennis van elkaars sectoren. De eerste ervaringen worden vaak op locatieniveau opgedaan. De ondersteuning en continuïteit voor verduurzaming en groei kunnen alleen vanuit een bestuurlijk draagvlak en een bestuurlijke verankering plaatsvinden. Samenwerking zal dan uiteindelijk uitmonden in een bestuurlijke integratie. De VNK heeft in 2024 een handreiking gepubliceerd over kindcentrumontwikkeling¹². In 2025 zijn twee boeken verschenen die aanvullend op elkaar, als standaardwerk, een totaalbeeld schetsen van kennis, aanpak en realisatie van kindcentra¹³.

Momenteel hangt de vorming van kindcentra vooral af van plaatselijke omstandigheden, van organisatiebeleid en van al gemaakte afspraken tussen organisaties of tussen organisaties en de gemeente. De vorming van kindcentra is dan ook een kwestie van realiseren wanneer het kan en de verhoudingen goed zijn of van strategisch toewerken naar het moment waarop intensieve samenwerking met de intentie te integreren zich kan of zal voordoen.

Kindcentra delen ambities en principes

Kindcentra hebben dezelfde kenmerken als het gaat om de ontwikkeling van kinderen. Dit zijn de vier belangrijkste.

1. *Een plek voor ieder kind*

Kinderen hebben recht op een goede basis in de eigen omgeving waarin veiligheid, hechting en herkenbaarheid essentieel zijn. Een kindcentrum biedt daarom elk kind een plek in de eigen omgeving, samen met andere kinderen uit de buurt, het dorp of de stad. Een kindcentrum spant zich in om voor zoveel mogelijk kinderen een optimale plek te bieden.

Een kindcentrum is er voor ieder kind. Zowel de kinderopvangsector als het onderwijs spant zich in voor inclusiviteit¹⁴, met inclusieve kinderopvang en passend onderwijs dat verandert in inclusief onderwijs¹⁵. Als een kindcentrum er voor elk kind is, dan is er ook sprake van een doorgaande ontwikkellijn in inclusiviteit. Binnen een optimaal samenwerkend of geïntegreerd kindcentrum zal deze lijn als vanzelf ontstaan en worden vormgegeven. Bestuurlijke organisaties (kindcentra) gaan met gemeentes en samenwerkingsverbanden passend onderwijs in gesprek om een doorgaande lijn in inclusiviteit te realiseren in aansluiting op externe ondersteuning. Hierbij worden ook grenzen

¹² https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2024/09/240829-VNK_Handreiking_kindcentrumontwikkeling_Los.pdf

¹³ Gijs van Rozendaal 2025 – [Kindcentra – Fundamentele innovatie in kinderopvang en onderwijs](#) en VNK 2025 – [Goed bestuur voor kindcentra](#)

¹⁴ <https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2025/04/2025-SZW-OCW-VWS-Handreiking-op-weg-naar-inclusieve-kinderopvang.pdf>

¹⁵ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-9e1bccf1789a572a01fc5662f71a46577213e9b9/pdf>

Wat is een kindcentrum?

van inclusiviteit verkend en vastgelegd, bijvoorbeeld wanneer de benodigde ondersteuning niet haalbaar of niet in het belang van het kind is.

2. *Elk kind doet mee, telt mee, draagt bij en ontwikkelt zich*

Alle kinderen kunnen in het kindcentrum hun talenten ontwikkelen. In eigen tempo en naar eigen vermogen ontwikkelen zij zich ten opzichte van zichzelf. Niet het gemiddelde kind maar de verschillen tussen kinderen is het uitgangspunt. Elk kind doet ertoe.

Elk kind heeft ontwikkelrecht¹⁶. Elk kind moet zich kunnen ontwikkelen vanuit zichzelf in een rijke en veilige ontwikkelomgeving. De huidige regelgeving impliceert dat die ontwikkeling vanuit terugwerkende kracht moet plaatsvinden. Er moet toegewerkt worden naar basisvereisten voor toetreding tot het voortgezet onderwijs. De doorstroomtoets toetst daartoe en selecteert richting de verschillende vormen van voortgezet onderwijs. Deze werkwijze versterkt de extrinsieke motivatie binnen het basisonderwijs en vergroot de dwangmatigheid van het presteren en de frustratie van de intrinsieke motivatie. De voorbereiding op die selectie is de educatieve weg daarnaartoe binnen het basisonderwijs. Testen en toetsen en het vergelijken van kinderen met elkaar vormen dan de werkwijze die moet leiden tot de gewenste resultaten en aansluiting op het daarbij passende voortgezet onderwijs. Het basisonderwijs, op zijn beurt, heeft basisvereisten ten opzichte van de kinderopvang. Dat betekent dat kinderen pas de overstap naar het basisonderwijs mogen maken als aan die vereisten wordt voldaan. Er moet dus toegewerkt worden naar die toelatingsvereisten. De zorgplicht van het basisonderwijs zorgt dan voor de 'juiste' aansluiting. Deze cultuur en traditie zijn diep verankerd in onze maatschappij, in ons denken, in onze taal en in ons systeem. Uitgaan van de logica van kindontwikkeling, van een sterke visie en van opkomen voor de rechten van het kind helpt om een andere koers in het belang van die kinderen te varen.

Als elk kind telt en elk kind in zijn eigen tempo zijn vaardigheden en talenten mag ontwikkelen, dan is er geen sprake van ontwikkelen vanuit terugwerkende kracht, maar juist vanuit voortstuwende kracht. Daarbij horen een andere ontwikkelomgeving, een andere begeleiding en een andere ontwikkellijn die aansluiten bij het kind in zijn eigen context en het kind niet vergelijkt met anderen. Dat dat consequenties heeft voor een doorgaande ontwikkellijn en de aansluiting met het voortgezet onderwijs is evident.

3. *Van jongs af aan*

In de vroegste levensfase wordt de basis voor ontwikkeling gelegd. In het kindcentrum komen daarom baby's, peuters, kleuters en oudere kinderen samen. Professionals kennen het kind en het gezin van jongs af aan. De omgeving is veilig, uitdagend en vertrouwd. Overgangen, als die er al zijn, zijn vanzelfsprekend en verlopen soepel.

Kinderen van -9 maanden tot 7 à 8 jaar maken de grootste mentale, fysieke en emotionele ontwikkeling van hun hele leven door. Daarbij zijn zij volkomen afhankelijk van volwassenen. Dat is

¹⁶ <https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2025/07/2025-VNK-positionpaper.pdf>

Wat is een kindcentrum?

een enorme verantwoordelijkheid voor die volwassenen. Een vertrouwde, veilige en uitdagende omgeving is daarom onontbeerlijk voor de ontwikkeling van kinderen. Het is die omgeving waarin professionals tot hun recht komen en zich uitgedaagd en verantwoordelijk weten. Dat betekent dat professionals in het kindcentrum logischerwijs samenwerking en afstemming zoeken met elkaar en met instanties voor verrijking en ondersteuning. Samen zorgen zij voor interactie met en ondersteuning van de ouders van de kinderen.

4. Leef- en ontwikkelgemeenschap

Kinderen worden voorbereid op de toekomst en vormen ook nu al met elkaar een gemeenschap. Kinderen kunnen in het kindcentrum oefenen in samenwerken, meedenken, meebeslissen en bijdragen aan de gemeenschap.

Het kindcentrum is een leef- en ontwikkelgemeenschap voor kinderen vanaf 0 jaar die in een veilige omgeving volop kunnen oefenen er ervaren. Een omgeving die in relatie staat tot een grotere omgeving waarin het kindcentrum is opgenomen, zoals de wijk, het stadsdeel of het dorp. Een kindcentrum haalt de directe omgeving naar binnen en voelt zich verantwoordelijk voor die relatie en de ontwikkeling die kinderen daardoor doormaken.

Hoe maakt het kindcentrum de ambities waar?

Voor de uiteindelijke realisatie van die ambities is er een tiental bouwstenen. In het pamflet 'Wat is een kindcentrum'¹⁷ zijn de bouwstenen op een speelse manier gestapeld. We willen daarmee aangeven dat bouwen flexibel en doorlopend in beweging is al naargelang van wat de ontwikkelingen en gebeurtenissen vragen. Uiteindelijk vallen ze allemaal op hun plek.

De bouwstenen

1. Een nieuwe entiteit

Het kindcentrum is een geïntegreerde voorziening en speelt een centrale rol binnen de ontwikkelomgeving van kinderen. Met één beleid en één leiding waarborgt het een sterke, doorlopende ontwikkellijn in één gebouw of strevend naar één gebouw. In het kindcentrum wordt continu gewerkt aan optimale samenwerking tussen teams van de organisaties en een doorgaande ontwikkellijn.

Een kindcentrum is niet een optelsom van kinderopvang en onderwijs. Twee samenwerkende organisaties vragen veel van de betrokken professionals in de locatie. Goede afspraken tussen de verantwoordelijke bestuurlijke organisaties helpen, maar daar spelen zo mogelijk nog meer complicerende factoren. Denk hierbij aan samenwerking met andere organisaties, eigenaarschap, wisselingen in bestuur of strategisch beleid. Daarom is samenwerken niet anders dan een fase om te komen tot een geïntegreerde organisatie. Deze geïntegreerde organisaties ervaren dat die stap

¹⁷ [Wat is een kindcentrum](#)

Wat is een kindcentrum?

logisch is om een duurzame ontwikkelomgeving voor kinderen te realiseren. Eén beleid, één leiding, één bestuur, één raad van toezicht, één medezeggenschap en één strategisch beleid leiden tot een stabiele organisatie met navenante voordelen ten opzichte van uitsluitend een samenwerking¹⁸.

Een samenwerkend team moet elkaar vanzelfsprekend en bij toeval kunnen ontmoeten, in de teamkamer, de koffiehoeke of de gang. Een team dat noodgedwongen verdeeld over twee gebouwen werkt, ervaart dit als minder prettig en niet goed voor het team-zijn. Een kindcentrum zou dan ook in één gebouw moeten zitten. In de huidige situatie is dat in veel gevallen nog niet mogelijk, maar het moet een aanhoudend streven zijn om dit te realiseren.

2. **Taal doet ertoe**

In het kindcentrum hebben we het over spelen, leren en ontwikkelen. De taal is passend bij de visie op de ontwikkelomgeving en gebaseerd op gelijkwaardigheid en wederkerigheid.

Wetenschappelijke onderzoeken tonen aan dat taal en denken elkaar beïnvloeden.¹⁹ Als we de taal blijven gebruiken die we gewend zijn binnen de sectoren, blijven we verkeren in twee aparte werelden. In kindcentra waar wordt samengewerkt of waar al sprake is van integratie houdt die onderscheidende taal de segregatie in stand. Een kindcentrum met één leiding, één team en één beleid past dergelijk onderscheidend taalgebruik niet meer. Voor de wederzijdse erkenning en het wederzijdse respect en voor het werken aan de nieuwe ontwikkelomgeving moeten we een bijpassende taal ontwikkelen. Als we moeite doen en elkaar helpen om tot een nieuwe ontwikkelomgeving te komen is het evident dat we ook de taal erop laten aansluiten. Dat voelt in het begin vreemd en gekunsteld, maar voor een echte verandering is het noodzakelijk.

3. **Eén visie**

Alle professionals binnen de locatie, het bestuur, de medezeggenschap en het toezicht werken vanuit dezelfde kernwaarden en een gedeelde visie op de wijze waarop kinderen zich ontwikkelen. Dit is het fundament van het kindcentrum en de leidraad voor keuzes en werkwijzen in de praktijk van alledag.

Naast het spreken van één taal valt er niet aan te ontkomen dat je in denken en handelen dezelfde ideeën hebt over de ontwikkeling van kinderen. Het maakt daarbij niet uit of je samenwerkt of geïntegreerd bent: je moet een visie hebben die gedragen wordt door het team en eenvoudig te reproduceren is. Daarom is het aan te bevelen die visie niet te uitgebreid te

¹⁸ <https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2025/02/2025-VNK-Factsheet-Voordelen-integratie.pdf>

¹⁹ Onderzoeken van Lera Boroditsky (UC San Diego) en Stephen C. Levinson (Max Planck Instituut)

Wat is een kindcentrum?

formuleren, omdat je aan deze visie, aan het 'waarom', met regelmaat bij ontwikkelingen of besluiten zal refereren.

4. **Brede doelen en een breed aanbod**

Het kindcentrum biedt voor alle kinderen een rijke ontwikkelomgeving van spelen, spelend leren, lerend spelen en leren met - verspreid over de dag - een breed aanbod van sport, kunst en cultuur, natuur, wetenschap en techniek, extra ondersteuning of zorg. Buurt en ouders brengen levensechte inhoud in. Zo ontwikkelen kinderen kennis en vaardigheden en ontdekken ze wie ze zijn en willen zijn.

Een rijke ontwikkelomgeving is een voorwaarde voor de ontwikkeling van kinderen en voor het (laten) ontdekken van hun talenten. Een omgeving die uitdaagt en stimuleert. In het kindcentrum is het team verantwoordelijk voor de rijkdom van die ontwikkelomgeving. Voor een brede talentontwikkeling en het opdoen van ervaringen is het noodzakelijk dat de wijk, het dorp of de directe omgeving betrokken is. Vanuit het kindcentrum legt het team van professionals, als direct betrokkenen bij de kinderen, verbinding met de omgeving en houdt die relatie in stand. Zo krijgt en houdt het team ook zicht op de ontwikkeling van de kinderen binnen en buiten het kindcentrum en de diversiteit in aanbod.

5. **Ontwikkelen op maat**

Professionals, kinderen en ouders stellen ontwikkeldoelen vast. Er is een grote variëteit in ontwikkelroutes en werkvormen, individueel en groepsgewijs. De vooruitgang van kinderen wordt nauwlettend gevolgd.

Elk kind ontwikkelt zich op eigen wijze en tempo. Het aanbod, de ondersteuning en ook de individuele doelen sluiten hierop aan. Waar mogelijk en gewenst wordt gegroepeerd rond dezelfde doelen om ook van elkaar te leren en elkaar te helpen. Het team houdt zicht op de ontwikkeling van de kinderen om hen de juiste vervolgstapjes te kunnen laten maken.

6. **Eén team met verschillende professionals**

Alle professionals in een kindcentrum vormen samen één team en er wordt leidinggegeven vanuit één gezamenlijke visie. Er wordt intensief samengewerkt en gekeken vanuit de eigen expertise naar wat kinderen nodig hebben. Ze zijn als interprofessioneel kernteam verantwoordelijk voor de ontwikkeling van kinderen.

Professionals van verschillende disciplines in teamverband zijn een verrijking voor het kindcentrum: van een intraprofessioneel team bij samenwerking naar een interprofessioneel

Wat is een kindcentrum?

team in een geïntegreerde organisatie²⁰. Deze interprofessionele teams ontwikkelen T-shaped professionals en die versterken daardoor de collectieve kennis²¹. Door een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen en de ondersteuning daarvan is er een grotere betrokkenheid bij die ontwikkeling. Tegelijkertijd ontwikkelt het team zichzelf in professionaliteit en in oplossend en besluitvormend vermogen²².

7. **Het kindcentrum als lerende gemeenschap**

Het kindcentrum is een lerende gemeenschap waarin de behoefte van het kind in zijn context centraal staat. Professionals ontwerpen, onderzoeken en leren van en met elkaar. Hieraan wordt gericht sturing gegeven.

Een lerende gemeenschap²³ vereist dat het leren voor iedereen geldt, voor kinderen, professionals en ouders. Ieder wezen is daarin uniek en functionerend in zijn context. Dat betekent samenwerken om met elkaar beter te worden; van, met en aan elkaar leren. Het is daarom nodig actief in te zetten op het ontwikkelen van verschillende leersituaties, leerstrategieën en werkvormen. Ook het onderzoeken wat wel en niet werkt draagt bij aan een lerende gemeenschap. Dit wordt nog eens extra versterkt door ondersteunend leiderschap.

8. **Kind nabije ondersteuning en inclusiviteit**

Ieder kind is welkom! Kinderen die extra ondersteuning nodig hebben, krijgen die binnen het kindcentrum en zoveel mogelijk in de groep. Vragen over ontwikkeling en gedrag van kinderen worden vroegtijdig onderkend en deskundig opgepakt. Indien nodig werken o.a. jeugdhulpverleners met de pedagogisch professionals en de leerkrachten mee om met ondersteuningsbehoevend(e) ontwikkeling of gedrag in de groep om te gaan.

Dat ieder kind welkom is, betekent nogal wat voor kinderen, professionals en ouders. Dat vereist niet alleen werken aan een passende ontwikkelrijke omgeving, maar ook aan de cultuur. De samenwerking met andere ondersteunende instanties zal gemeengoed worden. In de kinderopvang en het onderwijs zijn sectoraal lijnen uitgezet om zowel kinderopvang als onderwijs inclusiever te maken. Een samenwerkende of geïntegreerde organisatie stemt deze ontwikkelingen op elkaar af en laat deze in elkaar overlopen. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van ervaringen uit beide sectoren.

²⁰ https://netwerkindcentra.nl/wp-content/uploads/2024/10/2024-Rachel-Verheijen-Tiemstra_KLN-proefschrift-Bridging-worlds.pdf

²¹ <https://www.nji.nl/kennis/verbinding-onderwijs-en-jeugdhulp/grip-krijgen-op-interprofessioneel-samenwerken>

²² Andy Hargraeves 2012 – [Professional Capital](#)

²³ <https://wij-leren.nl/professioneel-leraar.php>

9. Ouders en kinderen denken en doen mee

Ouders en kinderen zijn onlosmakelijk verbonden met het kindcentrum. Hun stem doet ertoe. Er is een medezeggenschapsraad voor de ouders en professionals en een kinderraad waarin kinderen meebeslissen. Kinderen oefenen in samenwerken, meedenken en meebeslissen en dragen bij aan de gemeenschap.

Hoewel de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen bij het team van professionals ligt, kan het niet anders dan dat dit in samenwerking is met de eindverantwoordelijken, de ouders. Voor die samenwerking zijn verschillende vormen en mogelijkheden in zowel informele als formele zin voor meedoen, meepraten en meebeslissen. Elk kindcentrum maakt hiervoor zijn eigen afspraken met ouders. Beleidsmatig spelen ouders en kinderen een rol door medezeggenschap. Kinderen hebben een stem, het is aan ons om te luisteren²⁴. Ouders vinden elkaar samen met professionals in medezeggenschapsraden. Hoewel dat in de kinderopvang anders is geregeld dan in het onderwijs is het belangrijk dat gezamenlijk beleid en gezamenlijke besluiten gedragen worden door gezamenlijke medezeggenschap. In de kinderopvang zijn ouders en professionals in medezeggenschap apart georganiseerd, in het basisonderwijs is hun medezeggenschap juist bewust in één raad geregeld. In een samenwerkend of geïntegreerd kindcentrum waar één beleid en één leiding zijn [zie ook bouwsteen 1] moet de medezeggenschap idealiter ook langs één raad lopen²⁵.

10. De hele dag, het hele jaar open

Kinderen ontwikkelen zich de hele dag door. De dagindeling kenmerkt zich door een goede balans tussen inspanning en ontspanning met verplichte en vrijwillige onderdelen waaruit ouders en kinderen kunnen kiezen. Kindcentra zijn het hele jaar door open en sommige bieden in overleg met de ouders flexibele vakanties.

De grootste uitdaging voor een nieuwe ontwikkelomgeving is het ineenvlechten van de verschillende activiteiten en verplichtingen. Traditioneel zijn er drie scheidingen tussen kinderopvang en basisonderwijs: de overgang van peuter naar kleuter, de overgang tussen onderwijstijd en na onderwijstijd en het feit dat de kinderopvang het gehele jaar toegankelijk is en het onderwijs tijdens vakanties en studiedagen gesloten is.

1. De overstap van peuter naar kleuter is een denkbeeldige die zich niet laat vatten in een datum of moment; het gaat geleidelijk. Een gemarkeerde overgang van peuter naar kleuter zoals op dit moment bestaat van peutergroep naar groep 1 is daarbij niet passend, maar wordt, indachtig de regelgeving, strikt gehandhaafd door inspecties. Desondanks is de

²⁴ <https://www.unicef.nl/v/stemvooriederkind>

²⁵ <https://netwerkindcentra.nl/wp-content/uploads/2025/06/Factsheet-VNK-medezeggenschapsvormen.pdf>

Wat is een kindcentrum?

- overgang soepeler te maken dan nu het geval is, niet ideaal, maar werkbaar. Als VNK hebben we enkele voorbeelden bijeengebracht in een factsheet²⁶.
2. De overgang tussen onderwijstijd en activiteiten na onderwijstijd heeft last van meerdere aspecten. Bijvoorbeeld een aanbod vanuit de kinderopvang en een aanbod vanuit het onderwijs, al dan niet vanuit subsidie of tegen vergoeding en door externen uitgevoerd. Deelname van kinderen is daardoor wisselend en vaak niet voor alle kinderen. Bij kinderopvangactiviteiten komt dit vooral door de arbeidseis die aan ouders wordt gesteld om gebruik te mogen maken van de kinderopvang. Hierdoor maken niet alle kinderen die overdag onderwijs krijgen, gebruik van de activiteiten na onderwijstijd. Zodra dit verandert door het vervallen van de arbeidseis kunnen alle kinderen gebruikmaken van activiteiten na onderwijstijd. Hierdoor maakt de ontwikkelomgeving van alle kinderen een cruciale verandering ten goede door: alle kinderen die onderwijs volgen, gaan dan bijvoorbeeld gedurende twee dagen na onderwijstijd met elkaar ook andere activiteiten doen. Dat maakt ineens het door de kinderopvangsector in 2019 uitgebrachte 'Manifest - veranker de unieke expertise van de kinderopvang'²⁷ nog actueler dan nu al het geval is. Het opent dan zelfs de mogelijkheid om de onderwijsactiviteiten af te wisselen met de eventuele activiteiten na onderwijstijd. Een verrijking voor kind en professional.
 3. De openingstijden van kinderopvang en onderwijs verschillen omdat beide sectoren een aparte oorsprong, aparte tradities en aparte regelingen kennen. Kinderopvang en onderwijs zijn daardoor aanvullend op elkaar. Dat maakt dat kinderopvang het gehele jaar open is. Het onderwijs daarentegen heeft een traditie van onderwijsuren, verdeeld over het jaar, inclusief vakantieweken voor onder andere aansluiting bij feestdagen en seizoenen. Het niet meer hoeven te voldoen aan de arbeidseis in de kinderopvang, waardoor alle kinderen bijvoorbeeld gedurende twee dagen activiteiten na onderwijstijd kunnen volgen, maakt een fundamenteel anders denken over integratie van kinderopvang- en onderwijsactiviteiten mogelijk [zie punt 2 hierboven]. Er zijn of komen vernieuwende concepten met onder andere flexibele vakanties voor kinderen en hun ouders. Hierdoor kan het gehele kindcentrum bijvoorbeeld het hele jaar door open zijn voor alle kinderen. Dit werpt een nieuw licht op de relatie met wijk- of dorpsactiviteiten en zelfs op de momenten waarop hobby's en sportactiviteiten kunnen plaatsvinden in plaats van op de traditionele woensdagmiddagen.

Tot slot

'Kindcentrum' is een inmiddels algemenere term voor alle benamingen die de nieuwe ontwikkelomgeving voor kinderen kan hebben. Een benaming die verwoordt dat er sprake is van een inclusieve, pedagogische, educatieve voorziening - fysiek onder één dak - die kinderen van 0 tot 13 jaar optimaal voorbereidt op de toekomst. Een toekomst waarin duurzaamheid, het bevorderen van kansen

²⁶ <https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2024/09/Factsheet-Peuterkleutergroep-VNK.pdf>

²⁷ https://netwerkkindcentra.nl/wp-content/uploads/2023/05/2019-BMK-Manifest_Veranker_unieke_expertise_kinderopvang.pdf

Wat is een kindcentrum?

voor alle kinderen en het optimaal gebruiken van talenten van groot belang zijn. Dat 'kindcentrum' staat als gemeenschap midden in de samenleving. Het staat open voor alle kinderen en hun ouders en het sluit aan bij leefpatronen van gezinnen. Het 'kindcentrum' werkt nauw samen met voorzieningen in de wijk of het dorp. 'Kindcentra' van, in ieder geval, kinderopvang en onderwijs werken vanuit visie en samenwerking toe naar het 'kindcentrum' dat inclusief, geïntegreerd en interprofessioneel is.

Een beschrijving zoals deze handreiking helpt professionals bij het nadenken over wat kinderen binnen zo'n nieuwe ontwikkelomgeving en voor die ontwikkeling van 0 tot 13 jaar nodig hebben. Ouders kunnen zich een beeld vormen van de mogelijkheden die deze omgeving biedt en de transitie ernaartoe. Binnen en buiten het kindcentrum kan gericht het goede gesprek gevoerd worden. De praktijk bewijst dat veel mogelijk is. Het is dan ook geen belemmering wanneer wet- en regelgeving, omdat dat nu eenmaal zo gaat, daarbij achterblijven. Ze volgen vanzelf als de praktijk laat zien dat het voor kinderen en uiteindelijk voor de maatschappij beter kan. De praktijk kan al vele goede voorbeelden tonen en leert van elkaar. Het VNK-dashboard is een middel om de kindcentra en hun ontwikkelingen te volgen, goede voorbeelden te delen en elkaar daardoor te bemoedigen²⁸.

Omdat kinderen volledig afhankelijk zijn van volwassenen, van ouders, van professionals, drukt er een enorme verantwoordelijkheid op de schouders van die volwassenen om het beste voor kinderen te realiseren. Dat vereist moed, lef en doorzettingsvermogen. Weinig is onmogelijk.

WAAR EEN WIL IS, IS EEN WEG!

²⁸ <https://netwerkkindcentra.nl/dashboard-pagina/>